

HENRYK WĄSOWICZ

DATACJE WEDŁUG CYZJOJANA ŁACIŃSKIEGO

NA PRZYKŁADZIE KOMPUTYSTYKI KALENDARZOWEJ ŚLĄSKA
I KRAKOWA XIV-XVI WIEKU

Powstanie i rozwój cyzjojana łacińskiego oraz kalendarzy sylabicznych w szacie języków narodowych jest stosunkowo często rozpatrywane w historiografii ostatniego okresu.

Nawrót do tej, rozwiniętej w drugiej połowie XIX w. a później kontynuowanej sporadycznie, problematyki stanowi obszerne studium O. Odeniusa, gdzie zestawiono cyzjojany łacińskie z terenu Europy¹ oraz K. Doskočila, który rozpatruje powstanie i rozwój cyzjojana na terenie Czech². W tym nurcie znajdują się badania J. Novákovéj, omawiającej wersyfikację i prozodię najstarszych łacińskich i czeskich kalendarzy sylabicznych³, a także A. Hilgersa, dokonującego typologii cyzjojanów niemieckich⁴.

Bardzo istotnym zagadnieniem, które przewija się w licznych pracach na temat cyzjojana jest jego zastosowanie praktyczne jako kalendarza datacyjnego. Zwrócił na to uwagę H. Grotefend, podając najstarsze przykłady oznaczania dat dziennych⁵. Po raz pierwszy przykładu dostarcza zapis Rocznika Małopolskiego, gdzie pod rokiem 1370 znajdujemy informację o śmierci Kazimierza Wielkiego⁶: „Kazimirus Rex Polonie obiit feria tertia ante diem sancti Martini. Et erat in hac syllaba -brevidelicet -Omne Novembre-” (5 XI). W źródłach dokumentowych pierwszą datację według cyzjojana znajdujemy w księdze miejskiej Brzegu z roku 1390: „feria tertia post Oculi, in hac sillaba de[coratur] Gregorio”⁷. Jako pomoc datacyjna cyzjojan znalazł szerokie zastosowanie w Niemczech,

¹ O. Odenius. *Cisiojani Latini, Neue Beiträge zur Bibliographie der metrischen Kalendarien des Mittelalters*. „Tidskrift för Nordisk Folkminnesforskning” 15: 1959 s. 61-154.

² K. Doskočil. *Vývoj cisiojánu u nás*. „Sborník historický” 6: 1959 s. 97-170.

³ J. Nováková. *České cisiojány od 14 století*. „Studie Československá Akademie Věd” nr 3 Praha 1971; taż. *Počátky českého cisiojánu*. „Sborník historický” 15: 1967 s. 5-43.

⁴ A. Hilgers. *Versuch über deutsche Cisiojani*. W: *Poesie und Gebrauchsliteratur im deutschen Mittelalter*. Würzburger Colloquium 1978. Tübingen, Niemeyer 1979 s. 127-163.

⁵ H. Grotefend. *Zeitrechnung des deutschen Mittelalters und der Neuzeit*. Bd 1. Hannover 1891 s. 24.

⁶ MPH. T. 3 s. 201.

⁷ *Codex diplomaticus Silesiae*. Bd 9. Vratislav 1870 s. 74.

na Śląsku, w Polsce oraz w Czechach⁸. Przykłady cyzjojanowych datacji w XVI w. z terenu Czech dostarczają prace V. Vojtiška⁹ i G. Friedricha¹⁰, cyzjojanowe zaś datacje ze Znojma i Czeskich Budziejowic okresu husyckiego omawia Z. Simeček¹¹. Wszystkie te rozprawy zajmują się sylabicznym cyzjojanem łacińskim jako elementem pomocniczym w datacji. W tym przypadku występuje on zawsze w datacji rozszerzonej obok innych, jak widzimy powyżej, reperów chronologicznych¹². Najczęściej są to święta kalendarza liturgicznego. Taką też funkcję cyzjojana jako kalendarza datacyjnego zna do tej pory historiografia.

Zastanawiając się nad praktycznym używaniem cyzjojana, pominiemy powyższą problematykę i rozpatrzmy zagadnienie zastosowania cyzjojana jako kalendarza podstawowego w praktyce datacyjnej, kiedy to jest on używany bez dodatkowych elementów chronologicznych.

Zjawisko takie obserwujemy w tablicach komputystycznych. Ze względu na ich układ i czytelność wymagana jest zawsze jednorodna i ścisła forma datacji. Jako pierwszy z przykładów zastosowania cyzjojana w komputystyce przedstawiamy tablice *claves terminorum*, czyli kluczy terminów pięciu ważniejszych świąt ruchomych cyklu wielkanocnego¹³: *Septuagesima*, *Quadragesima*, *Pascha*, *Rogationes*, *Penthecostes*. Taki kanon świąt został w jednym przypadku rozszerzony o: *Ascensio Domini* i *Corpus Christi*¹⁴. Ponieważ Wielkanoc jest terminem ruchomym, mogącym przypadać między 22 marca a 25 kwietnia, interwały wahają się w obrębie 35 dni. Stąd też najwcześniejszy termin niedzieli *Septuagesima* może przypadać 18 I, najpóźniejszy zaś 21 II, czyli kolejno 25 i 59 dni po Bożym Narodzeniu. Uwzględniając zasadę ruchu Wielkanocy, a wraz z nią świąt ruchomych, w tablicy interwałów zawarta jest przestrzeń między 15 stycznia — sylaba „li”, a 17 czerwca — sylaba „que” — czyli pierwszym terminem *Septuagesimae* i ostatnim terminem *Penthecostes*. Zasadę tę utrzymują wszystkie tablice interwałów, poza wspomnianym powyżej komputem¹⁵, w którym końcową datę stanowi dzień 28 czerwca z sylabą „le”. Rozszerzony układ tablic — pierwszy termin *Septuagesimae* 15 I a nie 18 I — jest podyktowany ich symetrycznością i dążeniem do wypełnienia wszystkich rubryk. Korzystanie z tych tablic polegało na odnalezieniu przypadającego na dany rok numeru interwału oraz litery niedzieli, które to repery znajdowały się zasadniczo w każdym podręczniku komputu czy też kalendarzu. Na przykład dla roku 1390 interwał wynosi 7, literą niedzieli zaś jest B. Stąd więc daty świąt ruchomych odnajdujemy w tablicy „Septem pro intervallo” na skrzyżowaniu wierszy i kolumny z literą B. Dla niedzieli *Quadragesima* będzie to sylaba „ge” (*conjunge*), przypadająca na 20 lutego.

⁸ Grotefend, jw. Bd. 1. s. 24.

⁹ V. Vojtišek. *Manuály radní Nového města Pražského z let 1548-1553 a jejich pisari. Výbor rozprav a studií Václava Vojtiška*. Praha 1953 s. 15.

¹⁰ G. Friedrich. *Rukověť křesťanské chronologie*. Praha 1934 s. 88.

¹¹ Z. Simeček. *Datování cistojanem ve Znojme a v Českých Budějovicích v husitském období*. „Časopis matice moravské” 83: 1964 s. 242-250.

¹² Tamże s. 246.

¹³ W praktyce komputystycznej podają one zasadniczo liczbę dni i tygodni dzielących Boże Narodzenie od niedzieli *Invocavit* lub niedzieli *Esto mihi*. Zob. *Chronologia polska*. Warszawa 1957 s. 115 oraz ilustracja po s. 108.

¹⁴ Traktat komputystyczny BJ rkps. sygn. 1838 k. 168 v.

¹⁵ Porównaj: W. E. Van Wijk. *Le nombre d'or. Étude de chronologie technique suivie du texte de la Massa compoti d'Alexandre de Ville-dieu avec traduction et commentaire*. La Haye 1936; Grotefend, jw. Bd 2 s. 210; *Chronologia polska* s. 115.

Znając więc układ chronologiczny „cleaves terminorum” możemy od-
tworzyć fragment cyzjojana, który przypada na okres wielkanocny.

Cyzjojan tablic interwałów¹⁶. Podstawa: cyzjojan z komputu XVI wie-
ku, rkps, sygn. 563 BJ, k. 279 v.

- I 1 li mar ^a-cel-^a
2 prisca ^b-fab-^b ag vincenti pau ^c-po-^c nobile lumen.
- II 1 Bri pur blasus ag dor febru ap scolastica valent
2 Juli conjunge tunc petrum mathiam inde.
- III 1 Marcius ^d-officio-^d decoratur gregoriano
2 Gertrud ^e-ab-^eba bene iuncta maria genitricie.
- IV 1 April in ambrosii festis ovat atque tiburci
2 Et valer sanctique geor marcique vitalis.
- V 1 Phil sig crux flor goth johan stanis epi ne ser et soph
2 Majus in ^f-hac-^fserie tenet urban in pede cris ^g-pan-^g
- VI 1 Nic marcelle bo vin dat jun primi ba cerini
2 Viteque (mar prothos al sancti johan io do le)¹⁷.

a-a.- nr: 4, 7, 8, — „anth”.

b-b.- nr: 4 — „seb”.

c-c.- nr: 7 — „lus”.

d-d.- nr: 2, 7, — „translacio”; nr: 8, 9, 11, „adria per”

e-e.- nr: 8 — „al”.

f-f.- nr: 4 — „ac”.

g-g.- nr: 2 — „can”.

Obok tablic interwałów cyzjojan jako kalendarz datacyjny został wy-
korzystany w tak zwanych „Tabulae de impositione historiarum”. Służą
one do określania dat *officium* brewiarzowego, związanego z czytaniem
przedadwentowymi Starego Testamentu. Podają one incipity czytań i naz-
wy ksiąg w następującym układzie: *In principio* — cum Libro Salomonis,
Si bona suscepi — cum Libro Job, *Peto Domine* — cum Libro Thobie,
Adonai Domine — cum Libro Judith, *Domine Rex* — cum Libro Hester,
Adaperiat — cum Libro Machabeorum, *Vidi Dominum* — cum Libro Eze-

¹⁶ W opracowaniu uwzględniono następujące przekazy: *Theorica planetarium* Gerhardi Cremonensis, rkps sygn. 563 BJ (podstawa); *Computus novus et ecclesiasticus*, Cracoviae 1518 (kod-nr 1); *Computus cyrometralis*, rkps sygn. 1847 BJ (kod-nr 2); *Traktat komputystyczny*, rkps sygn. 1838 BJ (kod-nr 3); *Incipit se Algorismus [...] Johannes de Galandia*, rkps sygn. 2503 BJ (kod-nr 4); *Incipit Algorismus prosaicus Iohannis de Sacrobusco*, rkps sygn. 1860 BJ (kod-nr 7); *Ordinarius Praemonstratensium*, rkps sygn. I Q 185 Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego (dalej cyt.: BUWr.), (kod-nr 8); *Breviarium Vratislaviense*, rkps sygn. Akc 1948/725 BUWr. (kod-nr 9); *Summarius computus ex varijs computualibus libris breviter recollectus*, Cracoviae per H. Vietorem 1541 (kod-nr 10); *Breviarium Vratislaviense*, rkps sygn. I F 447 BUWr. (kod-nr 11); *Breviarium Cracoviense*, rkps sygn. 5706 Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu (kod-nr 12); *Summarius computus...*, Cracoviae, per M. Scharffenberg 1528 (kod-nr 13); *Summarius computus...*, Impr. Cracoviae per J. Haller 1522 (kod-nr 14); *Summarius computus...*, Impr. Cracoviae per Florianum 1522 (kod-nr 15); *Breviarium Cracoviense*, rkps sygn. 2780 Biblioteki Czartoryskich w Krakowie (kod-nr 16)

¹⁷ Sylaby w nawiasach posiada tylko rkps sygn. 1838 w BJ; porównaj przyp. 14.

chielis, *Adventus Domini* — cum Libro Esaie. Wszystkie one stanowią wiersze tablicy. Nad sylabami czyzjojana tworzącymi kolumny znajdują się litery niedzieli. Chcąc znać daty czytań na poszczególne dni tygodnia, należało znać przypadającą na dany rok literę niedzieli. Na skrzyżowaniu incipitu czytania i litery niedzieli znajdowano datę dzienną, oznaczoną według sylaby czyzjojana. Pozostałe dni tygodnia oznaczano w tabeli w stosunku do litery niedzieli, daty zaś dni miesiąca określano według kolejnych sylab czyzjojana.

Na okres ten przypada następujący fragment kalendarza sylabicznego, zawierającego sylaby od 31 VII-3 XII.

Cyzjojan z tablic czytań historycznych¹⁸

VII 2 don

VIII 1 Petr steph steph pro do six
2 Au col aucti.

IX 1 Egidi [...] prot iaci crux nic
2 Eu lamperteque mat mauricius et sta ven mich hier.

X 1 Remique franciscus marcus
2 [...] nis quin.

XI 1 Omne novembre
2 [...] rina sed andr.

XII 1 December

Podobną konstrukcję i przeznaczenie posiada tak zwana „Tabula de impositione Laudum quarte hebdomade Adventu” krakowskiego Breviarza z 1538 roku¹⁹. Podane są w niej incipity antyfon, przypadające na poszczególne dni tygodnia: *feria secunda* — ecce veniet, *feria tertia* — rorate celi, *feria quarta* — prophete, *feria quinta* — de Sion, *feria sexta* — constantes, *Sabbatum* — veniet Dominus, które tworzą wiersze tabeli. Jej kolumny, datowane sylabami czyzjojana, ułożone są według liter niedzieli. Całość tabeli zawiera przestrzeń od 3 do 23 grudnia²⁰.

¹⁸ Rekonstrukcja fragmentu czyzjojana oparta została na: *Breviarium sive viaticum Cathedralis ecclesiae Cracoviensis...*, Venezia VIII 1538; *Breviarium Cracoviense*, rkps sygn. 1258 BJ; oraz na przekazach według numerów kodu: 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, posiadających identyczny zapis sylab czyzjojana. Rękopis nr 8 posiada fragmenty błędne: 18 IX — zamiast sylaby „per” niezrozumiałe „us”, 25, 26 IX — zamiast „us et” jest „in fra”, dalsze dni września — 27-30 — błędnymi „et cos Abdon mor”, oraz 5-8 X przez „ven mich ier”, czyli sylaby przypadające na 28-30 IX. Ponadto 5 XI zamiast sylaby „bre” — niezrozumiałe „mo”. Obok tablic czytań historycznych ważnych na każdy rok znajdujemy także teksty odnoszące się do poszczególnych lat, np. *Rubricella dioecesis Premisliensis statutis synodali-bus ex an. 1415 adnexa*. Wyd. B. Ulanowski, W: *Scriptores Rerum Polonicarum*, T. 13. Kraków 1889 s. 412-425. Wydawca nie dostrzegł tu czyzjojana przytoczonego w urywkach, co stwierdza J. Fijałek. *Cyzjojan polski z r. 1471 z wiadomością o czyzjojanie w ogóle i w Polsce*. „Prace Filologiczne” 12: 1927 s. 430 przyp. 2. Stąd być może błędne rozwiązanie niektórych abrewiacji: „lati” zamiast „iaci”, „rus” zamiast „ruf”.

¹⁹ *Breviarium sive viaticum Cathedralis ecclesiae Cracoviensis noviter emendatum*. Venezia. P. Liechtenstein VIII 1538.

²⁰ Jest to wynikiem układu antyfon brewiarzowych, które nie są rozpisane na wszystkie dni roku. Stąd więc zachodziła konieczność sięgania w *officium* do dni wcześniejszych, jak w 4 tygodniu adwentu do dnia 3 XII.

Fragment czyzojana na miesiąc grudzień z tabeli *Laudes* czwartego tygodnia adwentu

XII 3 5 7 14 18 19 20 22 23
ber ba co ci ab in de mas mo

Obserwując powyższe fragmenty czyzojanowych wierszy możemy zauważyć, iż ich struktura i forma zostały zasadniczo podporządkowane zasadom mnemotechniki, które w tym przypadku odgrywają zasadniczą rolę w pamięciowym uporządkowaniu terminów świąt tablic komputystycznych. W tym celu posłużono się miejscami mnemonicznymi, gwarantującymi zachowanie pamięciowego porządku świąt. Strukturę tych tekstów można określić według zasad, które stanowią normę wszystkich kalendarzy sylabicznych. Przestrzeń czyzojana zawierała pewną ilość świąt ułożonych względem siebie w porządku chronologicznym. Są one w gramatycznych proporcjach do nazw miesięcy, które w wierszu czyzojana stanowią podmiot, orzeczenie zaś wskazuje nam na imiona świąt, podanych do zapamiętania w układzie względnym. Stąd więc tekst pozbawiony w dwuwierszu nazwy miesiąca, lub jego wyrazu określającego (orzeczenia), należy uznać za defekt czyzojana. Świadczy to zarazem o jego przystosowaniu do lokalnej tradycji kalendarzowej, polegającej zasadniczo na zastępowaniu sylab mnemonicznych sylabami, abrewiacjami świąt i świętych, obchodzonych w rycie *festum fori*.

Analizując zawartość heortologiczną czyzojanów z tablic komputystycznych zauważamy, iż całość kalendarzy sylabicznych rozpada się na trzy rodziny. Do pierwszej z nich zaliczamy przekazy nr: 1, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Są to pochodne od najstarszej grupy czyzojanów łacińskich, będących w użyciu w katedrze krakowskiej. Wskazuje na to archetypowy incipit wiersza III,1 — *Marcus officio*, posiadając pierwotne miejsca mnemoniczne w postaci nazwy miesiąca i jego wyrazu charakteryzującego. Następną rodzinę stanowią czyzojany nr: 2 i 7, które w tym samym miejscu wiersza marcowego w miejscu sylab „officio” posiadają dopisane nowe święto — „translacio” (Wenceslai). Są to przekazy pochodzące z terenu Czech, będące pod wpływem kalendarza praskiej katedry, w którym święto to obchodzono w odpowiednio wysokim rycie²¹. Podobnie jak w Pradze, tak i w Krakowie z racji posiadania relikwii św. Wacława i wezwania katedry krakowskiej fragment marcowy czyzojana całkowicie odpowiadał lokalnej tradycji kalendarzowej²². Stąd więc zachowano bez zmian recypowany zapis marcowy, który był zrozumiały z racji kalendarzowego uniwersalizmu święta, a także posiadał pewną wartość mnemoniczną. W skład rodziny trzeciej przekazów wchodzi czyzojany nr 8 i 9, w których fragment pierwszego wiersza marcowego „officio” — zastąpiono sylabami „adria per” (Adriani; Perpetuae et Felicitatis). Układ ten jest typowy dla kalendarza sylabicznego proveniencji południowoniemieckiej.

Wszystkie zaś przekazy kalendarza sylabicznego posiadają cechy krakowskiego kalendarza liturgicznego. W wierszu V, 1 — w dniach 8-9, w miejscu pierwotnego „Latin” (*Johan Latin*) = *Johannis ante Latinam portam* — zauważamy nowe „Stanis” (Iai). Podobnie w wierszu IX, 2 —

²¹ Grotefeld, jw. Bd 2 s. 152.

²² Porównaj kalendarze w: *Chronologia polska*, s. 149.

(FIGVRA INTERVALLI.

Harus numerus:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		
0	A	B	8	6	9	8	6	9	7	10	8	7	9	8	6	9	7	6	8	7	10
1	B	8	6	9	7	6	9	7	10	8	7	9	8	6	9	7	6	8	7	10	
2	C	8	6	9	7	6	8	7	10	8	6	9	8	6	9	7	6	8	7	9	
3	D	8	6	9	7	6	8	7	9	8	6	9	7	6	9	7	5	8	7	9	
4	E	7	6	9	7	5	8	7	9	8	6	9	7	6	8	7	5	8	6	9	
5	F	7	6	8	7	5	8	6	9	8	6	9	7	6	8	7	5	8	6	9	
6	G	7	6	8	7	5	8	6	9	7	6	9	7	5	8	7	5	8	6	9	

CAPITVLVM Septimum de festis mobilibus.

Quando quinq̄ p̄ interuallo. Quando sex pro interuallo.

Lre dñi.	A	B	C	D	E	F	G	A	B	C	D	E	F	G
Septuage.	li	mar	cel	pit	scā	fab	aḡ	vīcen	et	pau	po	no	bi	
Quadrage.	aḡ	vor	fe	biu	ap	sco	la	stī	ca	va	lent	lu	ll	con
Pascba.	ab	ba	be	ne	iuu	cta	ma	ri	a	ge	nt	rti	ce	a
Rogatiōes.	ge	os	mar	cl	q̄	vi	ta	lis	Pblī	fi	crux	got	so	
Pentbeco.	an	sta	nīs	e	pl	ne	ser	7	soff	ma	tus	in	bac	se

Quando septem,

Quando octo,

Septuage.	le	lu	men	Bil	pur	bla	sus	aḡ	vor	fe	biu	ap	sco	la
Quadrage.	tum	ge	tunc	pe	trum	ma	tix	am	in	de	War	cl	us	of
Pascba.	pill	in	am	bro	si	i	se	stis	o	uat	et	q̄	ri	bur
Rogatiōes.	an	sta	nīs	e	pl	ne	ser	7	soff	ma	tus	in	bac	se
Pentbeco.	ri	e	te	net	vz	ban	im	pe	de	cris	pan	nīc	mar	cel

Quando nouem,

Quando decem,

Septuage.	stī	ca	va	lent	lu	ll	con	tum	ge	tunc	pe	trum	ma	tbl
Quadrage.	stī	cl	ro	de	co	ra	turgre	go	ri	o	clī	ger	rud	
Pascba.	cl	7	va	ler	san	ctī	q̄	ge	oz	mar	cl	q̄	vī	ra
Rogatiōes.	ri	e	te	net	vz	ban	im	pe	de	cris	pan	nīc	mar	cel
Pentbeco.	le	bo	uīm	vat	lun	pit	mī	pa	er	an	ton	vī	te	q̄.

Tablica interwałów. *Summarius computus ex varijs computualibus libris breviter recollectus.* Impr. Cracovie per Florianum 1522.

Tabula de impositione bistoriarum.

	B	D	F	H			
In princ̄.	oon	petr	stēp	stēp	pro	do	stī
Si bona suscept̄.	au	col	an	cti	e	gi	di
Peto dñe.	prot	is	cl	trax	nic	en	lam
Adonai dñe.	per	te	q̄	mat	ma	ri	cl
Dñe rex	vs	et	sta	ven	mich	hier	re
Adaperiat.	ru	q̄	fran	cl	scas	mar	cus
Uidi dñm.	nīs	quīn	om	ne	no	uem	bze
Aduētus dñi.	ri	na	sed	andr	de	cem	ber

Tabula de impositione Laudū quarte hebdomade Aduētus.

	L	E	S				
Ecce veniet.	in	de	ci	mas	mo	ber	ab
Rorate celi.	de	co	mas	mo	ber	ab	ba
Prophete.	co	mas	mo	ber	ab	in	de
De ston.	mas	mo	ber	ab	in	de	co
Constantes.	mo	ber	ab	in	de	co	mas
Veniet dominus.	ber	ab	in	de	co	mas	mo

Tablica czytań historycznych i Laudes czwartego tygodnia adwentu. *Breviarium [...] ecclesiae Cracoviensis.* Venezia. P. Liechtenstein VIII 1538.

w dniu 27 IX w miejscu pierwotnego „Da” (miani et Cosme), zapisano sylabę „Sta” (nislai translacio). Nie świadczy to oczywiście za krakowską proveniencją wszystkich omawianych tu przekazów, gdyż kult św. Stanisława znany był w kalendarzach Śląska oraz Pragi. Jest to raczej wynikiem rozwoju tego kultu, który poprzez wysoki ryt w kalendarzu liturgicznym trafia do cyzjojanów.

Rekonstrukcja fragmentów cyzjojana wszystkich omawianych tu tablic pozwala zauważyć, iż w praktycznym zastosowaniu posiada on ten sam zapis sylabiczny, jaki jest znany z literackich przekazów źródłowych tego kalendarza, które często można odnaleźć w tym samym kodeksie rękopisu czy egzemplarzu druku, obok tablic komputystycznych. Taka stałość formy jest wynikiem silnego oddziaływania wierszy pierwotnych na redakcje wtórne. Stąd też jest wysoce prawdopodobne, iż w praktyce komputystycznej cyzjojan nie był pisany z pamięci, lecz kopiowany, jako kalendarz datacyjny, z tekstu podstawowego.

W praktyce komputystycznej kalendarz sylabiczny nie występuje jako pomoc datacyjna obok innych reperów chronologicznych, co jest zasadą w źródłowych dokumentowych i opisowych. W tym przypadku określa zawsze samodzielnie datyienne. Spełnia swoją funkcję doskonale, zastępując sylabami szeregi liczbowe dat dziennych i miesięcznych w formie bardziej prostej do zapamiętania ze względu na swoje walory mnemoniczne. Stąd też tak częste wykorzystanie tego sposobu zapisu daty w kalendarzowej komputystyce — której rozwój od drugiej połowy XV w. idzie w parze z rozwojem astronomii i kalendarjografii w środowisku krakowskiego uniwersytetu — i rozpowszechnianie poprzez rozwijający się tamże ośrodek edytorski i drukarski.